

Po skončení první světové války se československé politické reprezentaci podařilo během prvních let poměrně přesně odhadnout, kam se bude politický vývoj ve střední Evropě ubírat. Ve vztahu k Rakousku vystupovalo Československo z pozice silnějšího a šťastnějšího a zúročilo vykonané přípravy na získání své samostatnosti. Nabytou mezinárodně politickou převahu a mezinárodní podporu dokázal československý stát na pařížské mírové konferenci a ve Společnosti národů úspěšně zhodnotit. Co se týkalo úřadů a zákonů, navázalo Československo na rakousko-uherské tradice, což se ukázalo být v neklidné době stabilizujícím prvkem .

Československý stát prostřednictvím své zahraniční politiky, personifikované především ministrem Edvardem Benešem, sledoval v československo-rakouských vztazích opravdu především politické oddělení od Rakouska. Svědčí o tom řada závažných rozhodnutí: vytvoření Malé dohody a odmítání jejího rozšíření o Rakousko, odpor proti podunajské federaci stejně jako proti jakékoli celní unii, přijetí zákona o měnové odluce, o samostatném celním prostoru, o nostrifikaci.

V hospodářské oblasti obětovalo Československo nejvýhodnější možnost středoevropského uspořádání – společný trh - na oltář čerstvě nabyté samostatnosti. Podobně naložilo i s českou menšinou ve Vídni. Zahraniční politika dala Brněnskou smlouvou, smlouvou z Lán i slabou podporou své vídeňské menšiny najevo, že si raději ponechá volné ruce vzhledem k německé menšině v Československu. Nezasazovala se o to, aby byla oběma menšinám přiznána přesně definovaná menšinová práva či jiným způsobem zlepšeno jejich politické postavení.

Československo umělo důrazně podpořit své nároky vůči Rakousku nejen na poli diplomacie, ale i hospodářsky. Dostalo k tomu do vínku pádné zbraně v podobě značných uhelných zásob kombinovaných s absencí uhelných dolů v Rakousku a ve formě obdobné situace na trhu s cukrem. Mnoho požadavků bylo spojováno s dodávkami uhlí – čili energie pro domácnosti a pro průmysl – a cukru – čili energie pro rakouské obyvatele. Za pomoci tohoto tlaku se ve vzájemných sporech dařilo, jak je zřejmé například z případu nostrifikačních smluv, prolamovat rakouskou rezistenční politiku a prosazovat nejruznější československé požadavky.

Nutno podotknout, že v československé zahraniční politice nacionalismus či antipatie nehrály takovou roli, jakou by bylo možné očekávat. Při bližším studiu vyšlo

v případě nostrifikace najevo, že národnostní a nacionalistická hesla byla používána pouze v případě, že korespondovala s hospodářským zájmem státu, který měla podpořit, anebo v případě, že bylo třeba určitou aktivitu zdůvodnit a ospravedlnit před vlastním veřejným míněním.

Československo-rakouské vztahy byly ovšem také ve znamení silné rakouské zbraně, kterou byla katastrofální hospodářská situace. Tento argument, podporovaný anšlusovými tendencemi, nebylo možné ignorovat a Rakousko jím úspěšně operovalo nejen ve vzájemných vztazích s československým státem, ale i na mezinárodním poli. Získalo tak podpisem Ženevských protokolů velikou mezinárodní pomoc, kterou proměnilo ve skutečnost právě Československo výměnou za lepší kontrolu rakouského hospodářství a tím i rakouských anšlusových tendencí. Nedá se ovšem říci, že by součástí mezinárodní půjčky bylo odpouštění jiných československých hospodářských nároků vůči Rakousku, jak taktéž z nostrifikace vyplývá.

Nostrifikační proces se stal výjimečným tím, že na jedné straně byl pro československý fiskus výhodný a korespondoval se snahou o politickou a hospodářskou samostatnost a na straně druhé jím Československo podporovalo na úkor Rakouska a mnohdy i na úkor jednotlivých nostrifikovaných podniků konkrétní bankovní domy a konkrétní finančníky. Ve skutečnosti i tato podpora soukromého teritoriálně československého kapitálu byla státotvorná, protože cíleně budovala vrstvu podnikatelů, o které se samostatný československý stát opřel. Fakt, že při nostrifikaci se opět nejednalo o nejvýhodnější variantu pro některé nostrifikované podniky a tudíž ani pro československý fiskus – některé nostrifikované společnosti by lépe fungovaly s rakouským managementem a s rakouským kapitálem a daně bylo možné získat jinou zákonnou úpravou – dále podporuje tezi o nadřazenosti ideje samostatnosti hospodářským zájmům rané československé republiky.